

De waterdanser

Ta-Nehisi Coates

De waterdanser

ROMAN

Vertaald door Ton Heuvelmans

MEULENHOF

ISBN 978-90-290-9362-0

ISBN 978-94-023-1392-5 (e-book)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *The Water Dancer*

Omslagontwerp: Greg Mollica, bewerkt door

Pinta Grafische Producties

Omslagbeeld: © Calida Garcia Rawles

Auteursfoto: © Gabriella Demszuk

Zetwerk: Pier Post

© 2019 by BCP Literary, Inc. All rights reserved. This translation is published by arrangement with One World, an imprint of Random House, a division of Penguin Random House LLC

© 2020 Nederlandse vertaling Ton Heuvelmans en Meulenhoff
Boekerij bv, Amsterdam

Dit boek is fictie. Namen, personages, plaatsen en gebeurtenissen zijn ofwel ontsproten aan de fantasie van de auteur of zijn fictief gebruikt. Elke gelijkenis met bestaande gebeurtenissen, plaatsen en personen – levend of overleden – berust geheel op toeval.

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Chana

I.

Het is mijn taak het verhaal te vertellen
van de slaaf.

Het verhaal van de meester is vaak
genoeg verteld.

FREDERICK DOUGLASS

IK HAD HAAR DAAR ALLEEN maar kunnen zien op de stenen brug, een danseres gewikkeld in spookachtig blauw, want dat was de manier waarop ze haar zouden hebben teruggenomen toen ik nog jong was, toen de aarde in Virginia steenrood was van het leven, en hoewel er meer bruggen waren over de rivier de Goose, zouden ze haar hebben vastgebonden en meegenomen over deze brug, want dit was de brug die uitkwam op de tolweg en door de groene heuvels het dal in kronkelde en daarna een bocht maakte in de enig mogelijke richting: naar het Zuiden.

Ik had die brug altijd gemeden omdat hij besmet was met de herinnering aan moeders, ooms, neven en nichten die waren vertrokken in de richting van Natchez. Maar nu ik de ontzagwekkende kracht van de herinnering kende, hoe die een blauwe deur kan openen van de ene wereld naar een andere, hoe die ons kan verplaatsen van bergen naar weilanden, van groene bossen naar besneeuwde velden, nu ik wist dat herinneringen het land kunnen opvouwen als een doek, en ik ook wist hoe ik mijn herinnering aan haar had weggestopt in het ‘allerdiepste’ van mijn geest, hoe ik alles vergeten

was, maar alles nog wist, weet ik nu dat dit verhaal, deze Geleiding, daar moest beginnen, op die bizarre brug tussen het land van de levenden en het land van hen die verloren zijn.

Ze danste de juba op de brug met een aardewerken kruik op haar hoofd, terwijl een dichte nevel opsteeg uit de rivier en likte aan haar blote hielen, die roffelden op de keien zodat haar halsketting van schelpen ervan schudde. De aardewerken kruik bewoog niet, ze leek bijna een deel van haar, dus hoe hoog ze haar knieën ook ophief, hoe diep ze ook boog en hurkte en haar armen uitstreekte, de kruik bleef muurvast op haar hoofd staan, als een kroon. En toen ik dat ongelooflijke vertoon zag, wist ik dat de vrouw die, gehuld in hemelsblauw, de juba danste, mijn moeder was.

Niemand anders zag haar – Maynard niet, die achter in de nieuwe millenniumsjees zat, het chique meisje niet dat hem in haar ban had met haar geflirt, en het vreemdst van alles, het paard niet, hoewel ik had horen vertellen dat paarden een neus hadden voor dingen die vanuit een andere wereld de onze soms binnendringen. Nee, alleen ik zag haar vanaf de bok van de sjees, en ze was precies zoals ze haar beschreven hadden, precies zoals ze vroeger geweest was toen ze in de kring sprong bij mijn mensen – tante Emma, Jonge P., Honas en oom John – en die begonnen te klappen, op hun borst te roffelen en op hun knieën te slaan om haar tot een hoger tempo op te juttten, en ze stampte hard op de stoffige grond, alsof ze iets wat kroop verpletterde onder haar hiel, boog voorover, draaide zich om en kronkelde met haar gebogen knieën tegelijk met haar handen, dit alles met de aardewerken kruik nog op haar hoofd. Mijn moeder kon het beste dansen van iedereen in heel Lockless, dat had ik gehoord, en ik herinner me dit omdat ze nooit voor me gedanst had, maar ik herinner het me vooral omdat ze door dat dansen de aandacht van mijn vader op zich had gevestigd, dus daar dank ik mijn bestaan aan. En bovendien herinnerde ik het me omdat ik me alles herinner; alles, zo leek het, behalve haar.

Het was herfst nu, het seizoen waarin de paardenrennen naar het Zuiden kwamen. Die middag had Maynard een volbloed gescoord en hij dacht dat hij nu de waardering zou krijgen van de Elite van Virginia die hij zocht. Maar toen hij het grote stadsplein rondreed, breed grijnzend en achteroverleunend in zijn sjees, keerden de mannen van aanzien hem de rug toe en trokken aan hun sigaren. Hij werd niet gegroet. Hij was nog steeds wat hij altijd zou blijven: Maynard de Zot, Maynard de Mafketel, Maynard de Idioot, de rotte appel die te ver van de boom was gevallen. Hij kookte van woede en zei dat ik naar het oude huis moest rijden aan de rand van Starfall, ons stadje, waar hij een dolle nacht wilde vieren en hij was van plan haar mee terug te nemen naar het grote huis in Lockless, maar helaas besloot hij beschaamd om het stadje achterlangs te verlaten, via Dumb Silk Road, tot aan de oude tolgeweg, zodat we weer terug waren aan de oever van de Goose.

Er viel een striemende koude regen toen we terugreden, en ik zat onbeschermd op de bok, het water droop van de rand van mijn hoed en gutste op mijn broek. Ik hoorde Maynard achterin, met zijn mooie praatjes, luid fantasierend over zijn vleselijke lusten. Ik vergde het uiterste van de twee paarden, want ik wilde zo snel mogelijk naar huis, weg van die stem van Maynard, hoewel ik me nooit, in dit hele leven niet, van hem zou kunnen losmaken. Maynard, die mij aan de ketting had. Maynard, mijn broer die ook mijn meester was. En ik deed mijn uiterste best om niets te horen, zocht afleiding: herinneringen aan maïs pellen, of aan kinderspelletjes zoals blindemannetje. Maar toen ik door het sleutelgat in mijn hoofd keek, zag ik mannen die 's nachts stoer de wacht hielden en vrouwen die een laatste ronde door de boomgaarden maakten, oude vrijsters die hun eigen tuinen verpachtten aan anderen, oude kerels die het grote huis van Lockless vervloekten. De legioenen der verlorenen die over die onheilspellende brug waren ge-

stuurd, legioenen die geïncarneerd waren in mijn dansende moeder.

Ik rukte aan de teugels en hoorde de paarden kreunend galopperen. We denderden voort, en door wat er toen gebeurde werd mijn gevoel voor kosmische ordening voor altijd verstoord. Maar ik was erbij en zag het gebeuren, en sindsdien heb ik heel wat dingen gezien die het einde van onze kennis blootleggen en hoeveel er daarachter nog ligt.

De weg onder de wielen verdween en de hele brug viel weg, en heel even voelde ik mezelf verder zweven, of misschien in het blauwe licht. En het was daar warm, en ik herinner me die korte warmte omdat ik even snel weer wegzweefde. Ik lag in het water, onder water, en terwijl ik dit nu vertel, ben ik daar weer, in de bijtende ijzige kou van de Goose, het water dat over me heen spoelde en die vreemde brandende angst die alleen bekend is aan de verdronkenen.

Geen enkel gevoel is vergelijkbaar met verdrinken omdat dat gevoel niet alleen angst is, maar een soort paniek om zo'n onbekende gebeurtenis. Je geest gelooft dat er lucht moet zijn omdat er altijd overal lucht is, en de drang om te ademen is zo'n instinctieve kwestie dat je je moet concentreren om er niet aan toe te geven. Als ik zelf van de brug was gesprongen, dan had ik mijn nieuwe situatie kunnen verklaren. Zelfs als ik over de rand was gevallen, zou ik het begrepen hebben, omdat ik me dat gewoon had kunnen voorstellen. Maar het was alsof ik uit een raam was gegooid, zó de diepte van de rivier in. Er was geen enkele waarschuwing geweest. Ik bleef proberen om te ademen. Ik herinner me dat ik het uitschreeuwde om lucht en ik herinner me het pijnlijke antwoord, de pijn van water dat in me gutste en hoe ik daar weer op antwoordde door te kokhalzen, waardoor ik nog meer water binnenkreeg.

Maar op de een of andere manier wist ik mijn gedachten te kalmeren, op de een of andere manier begreep ik dat ik door al dat gespartel mijn einde dichterbij bracht. En daar-

door merkte ik dat het aan de ene kant licht was en aan de andere kant donker, en concludeerde daaruit dat het donker de diepte was en het licht niet. Ik sloeg met mijn benen, strekte mijn armen naar het licht, trok me op aan het water en kwam ten slotte hoestend en kokhalzend aan de oppervlakte.

En toen ik door het donkere wateroppervlak brak tot in het diorama van de wereld – onweerswolken aan onzichtbare draden, een rode zon er laag tegenaan geprikt en onder die zon grazige heuvels – keek ik om naar de stenen brug die, mijn hemel, bijna een kilometer verderop stond.

De brug leek zich van mij weg te spoeden omdat de stroming me meesleurde, en toen ik me omkeerde om naar de oever te zwemmen was het die stroming, of misschien een onzichtbare draaikolk, die me verder meesleurde. Er was geen spoor te zien van de vrouw die Maynard zo tactloos had ingehuurd. Maar wat mijn gedachten over haar ook waren, Maynard meldde zich zoals hij zo vaak had gedaan, met luid geschreeuw, vastberaden om deze wereld op dezelfde manier te verlaten als hij erin verkeerd had. Hij was vlakbij, meegezogen door dezelfde stroming. Hij spartelde in de woeste golven, brulde iets, watertrappelde, verdween onder water maar kwam seconden later weer boven, brullend, half watertrappend en spartelend.

‘Help me, Hi!’

Mijn eigen leven hing aan een zijden draadje, en toch werd ik geroepen om iemand anders te redden. Bij veel gelegenheden had ik geprobeerd Maynard te leren zwemmen en hij reageerde op mijn instructie zoals hij op alle instructies reageerde: eerst onverschillig en lui, vervolgens verongelijkt en kleingeestig omdat zijn nalatigheid geen vruchten afwierp. Ik kan nu gerust zeggen dat de slavernij hem vermoord had, dat de slavernij een kind van hem had gemaakt en nu Maynard in een wereld werd gezet waar de slavernij het niet voor het zeggen had, was hij al dood zodra hij in

het water lag. Ik had hem altijd beschermd. Ik was het die, slechts door zelfvernedering en een goed humeur, had voorkomen dat Charles Lee hem had doodgeschoten; en ik was het die met bijzondere smeekbeden aan onze vader talloze malen voorkwam dat hij slachtoffer werd van diens woede; en ik was het die hem elke ochtend aankleedde; en ik was het die hem elke avond in bed legde; en ik was het die nu moe was, zowel geestelijk als lichamelijk; en ik was het die nu worstelde tegen de zuigkracht van de stroming, tegen de onvoorstelbare gebeurtenissen die me hier hadden doen belanden, en die worstelde met de eis dat ik opnieuw iemand moest redden terwijl ik niet eens de energie kon opbrengen om mezelf te redden.

‘Help me!’ brulde hij opnieuw, gevolgd door een luid ‘Alsjeblieft!’ Hij zei het op de toon van het kind dat hij altijd was: smekend. En ik hoorde de harteloze ondertoon waarvan ik me, zelfs daar in de Goose oog in oog met de dood, niet kon herinneren dat hij die ooit eerder tegen me had aangeslagen op een manier die de ware aard van onze situatie weergaf.

‘Alsjeblieft!’

‘Ik kan niet,’ riep ik over het water. ‘We zijn er geweest!’

Met die erkenning van onze naderende dood werd ik ongevraagd overvallen door herinneringen uit mijn leven, en nu werd ik gevangen in hetzelfde blauwe licht dat ik op de brug had gezien. Ik dacht terug aan Lockless en al mijn geliefden, en daar midden in de mistige rivier zag ik Thena op de wasdag, een oude vrouw die sjouwde met grote pannen kokend water en met haar laatste krachten het meeste water uit de druipende kleren wrong totdat haar randen ruw waren. En ik zag Sophia met haar handschoenen en hoedje als een vrouw met macht, want dat eiste haar positie van haar, en ik keek toe zoals zo vaak terwijl ze haar rok optilde tot haar enkels en het achterpad afliep om de man te ontmoeten die haar in ketenen had. Ik voelde de kracht uit mijn lichaam wegvloeien, en het geheimzinnige en verwarrende van de

gebeurtenissen waardoor ik te water was geraakt verontrustte me niet meer, en toen ik weer onderging, voelde ik geen brandende pijn noch de behoefte om te ademen. Ik voelde me gewichtloos, dus terwijl ik naar de diepte zonk, voelde ik me opstijgen in iets anders. Het water viel van me af en ik was alleen, in een blauwe bubbel, en daarbuiten om me heen was de rivier. En ik wist dat ik eindelijk mijn beloning zou krijgen.

Mijn geest reisde nog verder terug, naar degenen die dit Virginia hadden verlaten, richting Natchez, en ik vroeg me af hoeveel van hen misschien nog verder waren getrokken, zo ver dat ze me konden begroeten in het hiernamaals dat ik nu naderde. En ik zag mijn tante Emma, die al die jaren in de keuken had gewerkt, langgelopen met een schaal gemberkoekjes voor de verzamelde Walkers, maar niet voor haarzelf of haar familieleden. Misschien zou mijn moeder er ook zijn, en met de snelheid van die gedachte zag ik haar fladderen voor mijn ogen, waterdansend in de kring. En toen ik zo aan al die dingen dacht, al die verhalen, werd ik rustig, vergenoegd zelfs om op te stijgen in de duisternis, om in het licht te vallen. Er scheen vrede in dat blauwe licht, meer vrede dan in je slaap, en meer vrede dan vrijheid, en ik wist dat de ouderen niet hadden gelogen, dat er werkelijk een thuis voor ons was, een leven na het Werk, waar elk ogenblik straalt als de zonsopkomst boven de bergen. En deze vrijheid was zo enorm dat ik me bewust werd van een hinderlijk gewicht dat ik altijd had beschouwd als onveranderlijk, een gewicht dat nu van plan was mij te volgen in het oneindige. Ik draaide me om en vlak achter me zag ik het gewicht, en het gewicht was mijn broer, brullend, spartelend, schreeuwend, smekend om zijn lijfsbehoud.

Mijn hele leven al was ik het voorwerp van zijn kuren. Ik was zijn rechterarm en had dus geen eigen arm. Dat was nu allemaal voorbij. Want ik steeg op, naar die wereld van de Elite en de Tewerkgestelden. Mijn laatste blik op Maynard:

slaand en grijpend naar wat hij niet langer vast kon pakken, totdat hij begon te vervagen voor mijn ogen, als licht dat tintelt op een golf, en zijn gebrul afnemend onder het luide niets dat mij omringde. En toen was hij verdwenen. Ik zou graag zeggen dat ik om hem rouwde, of in elk geval besepte wat er gebeurde. Maar dat deed ik niet. Ik was op weg naar mijn einde. Hij naar het zijne.

De verschijningen werden steeds duidelijker, en ik concentreerde me op mijn moeder, die niet langer danste maar neerknielde voor een jongen. En ze legde haar hand op zijn wang, kuste hem op zijn hoofd, legde de halsketting van schelpen in zijn hand en sloot zijn hand eromheen. Toen kwam ze overeind, met beide handen voor haar mond, en ze keerde zich om en liep de verte in, en de jongen stond daar en zag haar gaan, en hij riep haar na, volgde haar, rende achter haar aan, viel en bleef liggen huilen met zijn hoofd op zijn armen. Toen ging hij weer staan en draaide zich om, deze keer naar mij en hij liep op me af, opende zijn hand en gaf me de halsketting, en ten langen leste zag ik mijn beloning.

MIJN HELE LEVEN HAD ik al weg gewild. Dat was niets origineels van mij: alle Tewerkgestelden wilden dat. Maar in tegenstelling tot hen, tot iedereen in Lockless, beschikte ik over de middelen.

Ik was een vreemd kind. Ik kon praten voordat ik kon lopen, hoewel ik nooit veel zei, omdat ik vooral veel luisterde en onthield. Ik hoorde anderen praten, maar hoorde hen niet zozeer als dat ik hen zag, hun woorden namen vormen aan die ik voor me zag als afbeeldingen, aaneengeregen kleuren, lijnen, structuren en vormen die ik in mijn geheugen kon opslaan. En ik had de gave om op elk gewenst moment die beelden weer op te roepen en terug te vertalen in precies dezelfde woorden waaruit ze waren ontstaan.

Toen ik vijf was kon ik, nadat ik het één keer gehoord had, een hele *worksong* meebrullen, compleet met oproep en antwoord, en daar mijn eigen improvisaties aan toevoegen, dit alles tot het stomverbaasde genoegen van de ouderen. Ik had afzonderlijke namen voor afzonderlijke beesten, geïnspireerd door waar ik ze gezien had, het tijdstip van de dag en door wat het dier deed, zodat één hert een ‘gras-in-de-lente’

was en een ander ‘gebroken-eikentak’, en zo ging het ook met de roedel honden waar de ouderen me zo vaak voor waarschuwd, maar voor mij was het geen roedel maar een verzameling eenlingen, zelfs al zou ik ze nooit meer zien, eenlingen als een dame of een heer die ik nooit meer zag, want hen onthield ik ook.

En het was nooit nodig om me een verhaal twee keer te vertellen, want als je me vertelde dat Hank Powers drie uur lang huilde toen zijn dochter werd geboren, onthield ik dat, en als je me vertelde dat Lucille Simms een nieuwe jurk had gemaakt voor Kerstmis uit de werkkleding van haar moeder, onthield ik dat, en als je me vertelde over die keer dat Johnny Blackwell zijn broer met een mes bedreigde, onthield ik dat, en als je me de namen vertelde van alle voorouders van Horace Collins en waar in Elm County ze geboren waren, onthield ik dat, en als Jane Jackson al haar vorige generaties opsomde, haar moeder, haar moeders moeder en alle moeders helemaal tot aan de rand van de Atlantische Oceaan, dan onthield ik dat. En dus was het logisch dat ik me herinnerde, zelfs in de muil van de Goose, zelfs nadat de brug was ingestort, dat dit niet mijn eerste pelgrimstocht naar de blauwe deur was.

Het was eerder ook gebeurd. Het was gebeurd toen ik negen was, op de dag nadat mijn moeder was meegenomen en verkocht. Ik werd die koude winterochtend wakker en wist zeker dat ze weg was. Maar ik had geen beelden van, geen herinnering aan een afscheid, zelfs helemaal geen beelden van haar. In plaats daarvan herinnerde ik me mijn moeder ‘uit de tweede hand’, zodat ik zeker wist dat ze meegenomen was, op dezelfde manier dat ik zeker wist dat er leeuwen waren in Afrika, hoewel ik er nooit een had gezien. Ik ging op zoek naar een herinnering van vlees en bloed en vond alleen stukjes. Gegil. Gesmeek, iemand die mij om iets smeekte. Een sterke paardengeur. En in die wazigheid flikkerde een wazig beeld; een lange trog vol water. Ik was doodsbang,

niet alleen omdat ik mijn moeder kwijt was, maar omdat ik een jongen was die zich al zijn vervlogen dagen herinnerde in de scherpste kleuren en structuren, zo duidelijk dat ik ze kon opdrinken. En toen werd ik met een schok wakker door uitsluitend lichtflitsen, schaduwen en geschreeuw.

Ik moet hier weg. Dit besef overviel me meer als een gevoel dan als een gedachte. Er was een pijn, een breuk, ik werd uitgekleet en ik wist dat ik het niet had kunnen voorkomen. Mijn moeder was weg en ik moest haar volgen. Dus die wintermorgen trok ik mijn linnen hemd, lange broek en zwarte jas aan, en strikte mijn schoenen. Ik liep de Straat op, het gemeenschappelijke gebied tussen twee lange rijen blokhutten met puntgevel waar degenen onder ons woonden die tewerkgesteld waren op de tabaksplantage. Een ijskoude wind joeg over de stoffige grond tussen de woningen en sloeg me in het gezicht. Het was zondag, twee weken na Kerstmis, in de kleine uurtjes vlak voor zonsopkomst. In het maanlicht zag ik rook in witte wolkjes uit de schoorstenen komen, en achter de blokhutten wiegden de zwarte, kale bomen als dronkenlappen in de gierende wind. 's Zomers was er zelfs op dit uur bedrijvigheid: kool, wortels en kip-peneieren werden geruild of zelfs te koop aangeboden bij het grote huis. Lem en de oudere jongens zouden buiten zijn geweest, glimlachend, met vishengels over hun schouder, en ze zouden naar me gezwaaid en geroepen hebben: 'Kom op, Hi!' terwijl ze op weg waren naar de Goose. Ik zou er Arabella tegenkomen met haar broertje Jack, slaperig maar op weg naar de knikkerkuil die ze hadden gegraven tussen twee hutten. En Thena, de gemeenste vrouw in de Straat, zou haar stoepje staan te vegen, een oud vloerkleed uitkloppen, haar ogen laten rollen en misprijzende geluiden maken om iemands stommititeit. Maar het was winter in Virginia, en iedereen die bij zijn gezonde verstand was zat binnen bij het vuur. Dus toen ik naar buiten liep, was er niemand in de Straat, niemand tuurde naar buiten, niemand greep me bij de

arm, sloeg me twee keer op mijn achterste en riep: 'Hi, wil je soms doodvriezen? En waar is je mama, jongen?'

Ik volgde het kronkelende pad de donkere bossen in. Ik bleef staan buiten het gezichtsveld van de blokhut van Meester Harlan. Had hij hiermee te maken? Hij was de uitvoerder van Lockless, een lage blanke die 'correcties' toepaste wanneer dat nodig werd geacht. Meester Harlan was de fysieke knecht van de slavernij, hij ging over de plantages terwijl zijn vrouw Desi het huis bestuurde. Maar toen ik op zoek ging naar stukjes herinnering, kwam ik Meester Harlan niet tegen. Ik zag de watertrog. Ik rook de paarden. Ik moest naar de stallen. Ik wist zeker dat daar iets op me wachtte wat ik geen naam kon geven, iets belangrijks over mijn moeder, een geheim pad misschien, waarlangs ik bij haar kon komen. Terwijl ik de bossen en de snijdende wind dwars door me heen voelde blazen, hoorde ik opnieuw om me heen de schijnbaar doelloze stemmen die in aantal toenamen, en die in mijn hoofd een visioen vormden: de watertrog.

Ik zette het op een rennen, zo snel als mijn kleine beentjes me konden dragen. Mijn hele wereld leek ervan af te hangen. Ik naderde de withouten deuren, schoof de grendel opzij, duwde tot de deuren opengingen en viel in het zand. Ik stond snel op, rende naar binnen en trof daar de elementen van mijn ochtendvisioen aan: paarden en de lange watertrog. Ik liep naar alle paarden en keek ze elk in de ogen. De paarden staarden dommig terug. Ik liep naar de watertrog en tuurde in de inktzwarte diepte. De stemmen keerden terug. Iemand smeekte tegen me. En nu vormden zich visioenen in het zwarte water. Ik zag de Tewerkgestelden die ooit in de Straat hadden gewoond maar nu voor mij verloren waren. Er steeg een blauwe nevel op uit de inktzwarte diepte, van binnenuit verlicht door een lichtbron. Ik voelde hoe het licht aan me trok, de watertrog in trok. Ik keek om me heen en zag de stal langzaam vervagen, precies zoals de brug vele jaren later zou doen, en ik dacht dat dit het was, de betekenis

van een droom: een geheim pad dat me zou bevrijden uit Lockless en zou herenigen met mijn moeder. Maar toen het blauwe licht vervaagde, zag ik niet mijn moeder, maar een houten puntdak, dat ik herkende als het dak van de blokhut die ik minuten geleden verlaten had.

Ik lag op mijn rug op de vloer. Ik probeerde te gaan staan, maar mijn armen en benen waren loodzwaar en leken vastgeketend. Ik slaagde erin overeind te komen en strompelde naar het touwen bed dat ik deelde met mijn moeder. Ik voelde een vermoeidheid die dieper was dan ik ooit gekend had, maar ik verzette me ertegen want ik dacht nog steeds aan mijn moeder en probeerde me haar voor de geest te halen. Haar scherpe geur hing nog steeds in onze kamer, op ons bed, en ik probeerde die geur te volgen door de stegen van mijn geest, maar hoewel vreemde wendingen in mijn korte leven me duidelijk voor ogen stonden, verscheen mijn moeder slechts als een nevel en rookflard. Ik probeerde me haar gezicht te herinneren, en toen dat niet verscheen, dacht ik aan haar armen, haar handen, maar er was alleen maar rook, en toen ik probeerde me haar berispingen, haar genegenheid te herinneren, vond ik slechts rook. Ze was verdwenen uit de warme kamer van het geheugen naar de kille abstractie van de kennis. Ik kon me niet langer verzetten tegen de slaap en sliep in.

Toen ik aan het eind van die middag wakker werd, besefte ik terdege dat ik alleen was. Ik heb inmiddels heel veel kinderen gezien op dezelfde plek als waar ik die dag was, wezen die in de steek waren gelaten en blootgesteld aan alle elementen van de wereld, en ik heb gezien hoe sommigen driftaanvallen krijgen terwijl anderen bijna als verdwaasd rondlopen, hoe sommigen dagenlang huilen en anderen griezelig geconcentreerd in beweging zijn en alleen oog hebben voor het volgende moment. Een deel van hen is dood, en net als chirurgen weten ze dat het onmiddellijk geamputeerd moet worden. Dus zo voelde ik me die zondagmiddag toen ik

opstond, nog steeds met mijn schoenen en linnen hemd aan, en ik ging weer naar buiten en liep naar het pakhuis om het wekelijkse rantsoen maïsmeel en een pond varkensvlees af te halen waar mijn familie recht op had. Ik nam het eten mee naar huis, maar bleef daar niet. In plaats daarvan nam ik mijn knikkers mee, mijn enige bezit behalve de zak met eten en de kleren die ik aanhad, ging weer naar buiten en liep naar het laatste gebouw in de Straat, een grote blokhuut die verder naar achteren stond dan de andere. Het huis van Thena.

De Straat was gemeenschappelijk terrein, maar Thena bleef op zichzelf, deed nooit mee met roddelen, zingen of dansen. Ze werkte in de tabak en ging dan naar huis. Het was haar gewoonte om kwaad naar de kinderen te kijken vanwege onze ruwe spelletjes binnen gehoorsafstand, en soms kwam ze bijna lachwekkend haar hut uit en zwaaide woest kijkend met haar bezem naar ons. Voor ieder ander zou dit tot problemen hebben geleid. Maar ik had gehoord dat Thena niet altijd zo was geweest, dat ze in een ander leven, ook hier in de Straat, niet alleen de moeder was geweest voor vijf kinderen van zichzelf maar voor alle kinderen van De Straat.

Dat was een andere tijd, een die ik me niet herinnerde. Maar ik wist wel dat haar kinderen weg waren. Wat ging er door me heen toen ik voor haar deur stond met mijn zak met maïsmeel en varkensvlees? Er waren vast anderen die me binnen hadden gelaten, die zelfs graag kinderen over de vloer hadden. Maar er was maar één iemand in De Straat die volgens mij het lijden begreep dat mij in zijn greep hield. Zelfs als ze met haar bezem naar ons zwaaide, voelde ik de diepte van dat verlies, haar pijn, de razernij die, in tegenstelling tot ons, weigerde weg te gaan, en ik voelde dat die razernij oprecht en op zijn plaats was. Ze was de gemeenste vrouw in Lockless, maar ook de eerlijkste.

Ik klopte aan en ze deed niet open; omdat ik de kou voelde ging ik naar binnen. Ik liet het eten bij de deur staan, klom de ladder op naar de vliering, waar ik ging liggen kijken tot

ze terug was. Een paar minuten later kwam ze binnen, keek omhoog en wierp me haar vertrouwde boze blik toe. Maar toen ging ze naar de kachel, maakte die aan en pakte een pan van de schoorsteenmantel. Binnen een paar minuten hing de vertrouwde geur van varkensvlees en askoek in de blokhut. Ze keek nog eens naar boven en zei: 'Als je wilt eten moet je naar beneden komen.'

Ik woonde zeker anderhalf jaar bij Thena voordat ik de precieze oorzaak van haar razernij te weten kwam. Op een warme zomernacht werd ik, op de kleine strozak waarop ik sliep op de zolder van de blokhut, gewekt door luid gekreun. Het was Thena, die praatte in haar slaap. 'Het is goed zo, John. Het is goed.' En ze sprak zo helder dat ik, toen ik het hoorde, dacht dat ze in gesprek was met iemand in de hut. Maar toen ik naar beneden keek, zag ik dat ze nog sliep. Ik had me al aangewend Thena alleen te laten met haar geesten, maar hoe meer ze zei, hoe meer het erop leek dat ze in problemen verkeerde. Ik klom naar beneden om haar wakker te maken. Ik kwam dichterbij en hoorde haar nog steeds kreunen en praten. 'Het is goed, heel goed, dat zei ik toch. Heel goed, John.' Ik pakte haar schouder beet en schudde, totdat ze met een schok wakker werd.

Ze keek me aan, liet toen haar blik door de hut gaan, alsof ze niet wist waar ze was. Toen kneep ze haar ogen halfdicht en keek mij weer aan. De afgelopen anderhalf jaar was ik immuun geworden voor Thena's razernijen. Sterker nog, tot opluchting van de Straat waren haar aanvallen van razernij minder geworden, alsof door mijn aanwezigheid een oude wond aan het helen was. Dat was niet zo, en dat wist ik toen ze haar blik op mij richtte.

'Wat moet jij hier, verdomme?' zei ze. 'Kleine rat, maak dat je wegkomt! Maak verdomme dat je wegkomt!' Ik strompelde naar buiten en zag dat het bijna dag was. Het gouden zonlicht kon elk moment boven de bomen uit piepen. Ik

liep terug naar de oude blokhut waar ik met mijn moeder had gewoond en ging op de stoep zitten tot het tijd was voor het Werk.

Ik was toen elf. Ik was klein voor mijn leeftijd, maar er werd geen uitzonderling voor me gemaakt en ik moest werken als een volwassen man. Ik verfde de hutten en stopte de kieren dicht. 's Zomers schoffelde ik de velden en hing tabaksbladeren op, net als het hele najaar. Ik zette vallen en viste. Ik hield de tuin bij, zelfs nadat mijn moeder was vertrokken. Maar op net zo'n hete dag als die later zou komen, moest ik met de andere kinderen water gaan brengen naar de Tewerkgestelden op het veld. Dus die hele dag stond ik in de rij met kinderen vanaf de put bij het grote huis naar de tabaksplantages. Toen de bel klonk en iedereen naar huis liep om te eten, ging ik niet terug naar Thena. In plaats daarvan zocht ik een veilige uitkijkpost in de bossen en hield alles in de gaten. Het was inmiddels druk op de Straat, maar ik hield mijn blik op Thena's hut gericht. Om de twintig minuten of zo zag ik haar naar buiten komen, om zich heen kijken alsof ze een gast verwachtte, en daarna weer naar binnen gaan. Toen ik eindelijk terugging naar de hut was het al laat, en ze zat op een stoel bij het bed. Aan de twee lege kommen op de schoorsteenmantel zag ik dat ze nog niet gegeten had.

We aten, en toen het tijd was om te gaan slapen keek ze me aan en zei met een hees gefluister: 'John, Big John, was mijn man. Hij is dood. Koorts. Ik vind dat je dat moet weten. Ik vind dat je een paar dingen moet weten over mij, over jou, over deze hut.'

Ze zweeg even en keek in het vuur, waar de hete as van het kookvuur nagloeide.

'Ik probeer me niet te veel op te vreten. De dood is zo natuurlijk als weet ik wat, natuurlijker dan alles hier. Maar dit sterfgeval, daar was niks natuurlijks aan. Het was moord.'

De herrie op de Straat was afgenomen, en je hoorde alleen nog het ritmische zoemen van de insecten in de nacht.